Fluitenkruid

45e jaargang / oktober 2026 / nummer 4

Natuurvereniging KNNV Woerden

Fluitenkruid is een kwartaaluitgave van de afdeling Woerden van de KNNV

Inhoudsopgave

Van de redactie 2
Bestuur / werkgroepen / e-mailadressen....3
Van de voorzitter....4
Leven met de wolf....6
Struinexcursie Landgoed Gunterstein....10
Woerdense Natuuratlas: Landgoed Bredius in beeld....14
Hoe staat het met de Basis Kwaliteit Natuur (BKN) in het stadscentrum van Woerden?....19
Een conservenblik als hotel....22
Kwelder Westhoek, een paradijs voor vogelaars....23
Zwemmende rupsen....25
Inventarisatie Waterorganismen t.b.v. Natuuratlas Woerden....28
Planten en schapenwol....30
Ontsnapt!....32
Sentimental journey....33
Pruimenmot (*Grapholita funebrana*)....37
Varkensgras....40
Landgoed Linschoten, deel 3, september 2026....41
Herfst in het arboretum....44
Florida-uil (Spodoptera exigua)....48
Allerlei....53
Werkgroepen....54

Nieuwe leden worden ingeschreven na ontvangst van hun contributie.
NL76TRIO 0320 5896 84 t.n.v. KNNV-afdeling Woerden.
Beëindiging van het lidmaatschap alleen schriftelijk vóór 1 november.
De beëindiging gaat dan in op 1 januari van het nieuwe jaar.

Kopij voor het volgende nummer opsturen, liefst vóór 15 december 2026.
Tekst gewoon in "platte tekst" zonder opmaak en indien mogelijk met foto's.
Data van verschijning: januari - april - juli - oktober.

Van de redactie

Weer een gevarieerde Fluitenkruid; wolven, wadvogels, conservenblikhotels, zwemmende rupsen, etc. Verder extra aandacht voor het Landgoed Bredius, paddenstoelen in Gunterstein, deel 3 over het Landgoed Linschoten, zelfs een ‘sentimenteel reisje’, herfstbeelden (Von Gimborn!). Nachtvlinders komen aan bod en dat je planten kan gebruiken om wol te verven, dan nog de microwereld onder water en de macrowereld op de stoep.
De artikels over de Zwemmende rupsen, Pruimenmot en Florida-uil zijn ook opgenomen in het septembernummer van de Veelpoot, contactblad van de Landelijke Insectenvereniging van de KNNV.

Koos van Brakel

En er was op 1 oktober een interessante lezing, georganiseerd door het IVN en de KNNV, over taxidermie door Tim Vreeswijk.

Artikelen voor de redactie opsturen naar koosvanbrakel@ziggo.nl

Foto omslag: Honingzwam spec. (foto Koos van Brakel)

Bestuur / werkgroepen / e-mailadressen

Bestuur en ledenadministratie

Voorzitter	Kees Theunis
Secretaris	Wietje Daams
Penningmeester	John Mooij
Ledenadministratie	Annelies Römer
Natuurhistorisch secretaris	Ank van Brakel-Hoetmer
Algemeen bestuurslid	Anja van de Weghe

Werkgroepen

Plantenwerkgroep (PWG)	Cobie van der Hoek
Insectenwerkgroep (IWG)	Koos van Brakel
Vogelwerkgroep (VWG)	Annelies Römer a.i.
Werkgroep Struinen	John Mooij
Werkgroep Landschapsbeheer	Kees Theunis
Paddenstoelenwerkgroep KNNV/IVN	Anja Knijff-Janmaat

E-mailadressen

Voorzitter	voorzitter@woerden.knnv.nl
Secretaris	secretaris@woerden.knnv.nl
Penningmeester	penningmeester@woerden.knnv.nl
Ledenadministratie	ledenadministratie@woerden.knnv.nl
Natuurhistorisch secretaris	n.h.secretaris@woerden.knnv.nl
Webmaster	webmaster@woerden.knnv.nl
Redactie Fluitenkruid	koosvanbrakel@ziggo.nl
Werkgroep Landschapsbeheer	landschapsbeheer@woerden.knnv.nl
Paddenstoelenwerkgroep KNNV/IVN	paddenstoelen@woerden.knnv.nl
Plantenwerkgroep	cobie.vanderhoek@gmail.com
Insectenwerkgroep	koosvanbrakel@ziggo.nl
Vogelwerkgroep	vogels@woerden.knnv.nl
Werkgroep Struinen	struinen@woerden.knnv.nl
Werkgroep Fauna	nddaemen@ziggo.nl

Websites

Webmaster	Yvonne Slagter-Moen
Afdelingswebsite	https://woerden.knnv.nl/

Redacties

Fluitenkruid: Marijke van Damme / Koos van Brakel (vormgeving)
Nieuwsbrief: Ank van Brakel en Wietje Daams

Ereleden

Gerard Stout (1914-2012) en Wiebe Kreton

Van de voorzitter

Wat hebben we weer een mooie zomer achter de rug! Dankzij het mooie weer waren er volop momenten om van de natuur te genieten. Voor mij is dat ook precies waar de KNNV om draait: samen naar buiten, verwonderd raken over wat er groeit, bloeit en rondvliegt en onze kennis en enthousiasme met elkaar delen.

Een mooie ontwikkeling binnen onze afdeling is de opsplitsing van de Planten- en Insectenwerkgroep (PIWG) in twee zelfstandige werkgroepen.
De succesvolle floracursus van het afgelopen seizoen heeft laten zien hoeveel belangstelling er is voor planten. Zo'n twintig deelnemers gingen samen aan de slag met plantenfamilies, trokken eropuit voor excursies en pakten af en toe de Heukels erbij om een plant op naam te brengen. Dat smaakt naar meer!

Met een eigen Plantenwerkgroep (PWG) onder leiding van Cobie willen we de deelnemers van de cursus graag een vervolg en perspectief bieden. De opgedane kennis kan verder worden uitgebouwd en natuurlijk is er nog ontzettend veel te ontdekken in en rond Woerden. De Insectenwerkgroep (IWG) gaat onder leiding van Koos verder als zelfstandige werkgroep, met de focus volledig op insecten. Excursies en inventarisaties blijven daarbij belangrijke activiteiten. Ook de nachtvlinders passen hier natuurlijk prachtig bij. De Nachtvlinderestafette laat bijvoorbeeld zien hoeveel moois er te ontdekken valt als je eens op een ander moment naar buiten gaat.

Ook op andere terreinen is onze afdeling volop in beweging. Onze nieuwe faunawerkgroep is enthousiast begonnen met maandelijkse inventarisaties van vleermuizen. En verschillende werkgroepen leveren ondertussen hun bijdrage aan de Natuuratlas van Woerden. Al die waarnemingen, onderzoeken en activiteiten geven samen een steeds mooier beeld van de natuur in onze omgeving.

Als ik naar al deze ontwikkelingen kijk, zie ik vooral veel enthousiasme en betrokkenheid. Nieuwe mensen die zich aansluiten, werkgroepen die zich ontwikkelen en leden die hun kennis en nieuwsgierigheid met elkaar delen. Dat maakt onze afdeling sterk en levendig.

Ik hoop dat we ook de komende periode weer vaak samen op pad gaan. Om te kijken, te leren, te ontdekken en vooral om te genieten van de natuur dichtbij huis. Er valt immers altijd iets nieuws te zien!

Met groene groet
Kees Theunis
Voorzitter KNNV afdeling Woerden

Een warm welkom aan onze nieuwe leden van de afgelopen maanden:

Hanneke Noordam
Jenny Admiraal
Joop Kroon
Ramon van der Werf

Opzeggingen:

Diego Reijneker
Bert van Zanen

Leven met de wolf

Tekst George de Wrede – foto's Koos van Brakel

"Zitten daar geen wolven dan?" vraagt onze lieve vriendin bezorgd als wij haar vertellen dat we gaan wandelen op de Blaricummerheide. Ik kan mij niet meer precies herinneren wat ik haar heb geantwoord. Vermoedelijk iets in de trant van dat je weinig risico loopt als je in een groep wandelt.

Het voorval zou in de vergetelheid zijn geraakt als ik niet kort daarna op een artikeltje was gestuit in het AD over een wereldberoemde wolvenjongen uit Spanje. U hebt het gemist? Het betreft een zekere Marcos Rodriguez Pantoja die als kind en tiener twaalf jaar lang leefde tussen de wolven. U moet het maar eens googlen, het is een bijzonder verhaal.

Vanaf dat moment was mijn interesse gewekt. Wie kent niet de Disney-film: The Jungle Book met het jongetje Mowgli dat wordt opgevoed door een roedel wolven? Fantasie en werkelijkheid lopen kennelijk nog weleens door elkaar.

Reden genoeg om in natuurblad Fluitenkruid een keertje stil te staan bij de aanwezigheid van de wolf in Nederland. Thans leven er zo'n veertien roedels in ons kleine kikkerlandje. De solitaire dieren zijn daarbij niet meegerekend. En ja, in augustus, zo rond het tijdstip van de struinexcursie, was er ook eentje op de hei bij Blaricum gesignaleerd. Om precies te zijn: in de buurt van de schaapskooi. Enfin, ik heb uw aandacht, nietwaar?

Opgegroeid in een 'wolvenvrij' land, beperkt mijn eerste kennismaking met dit dier zich tot het sprookje van Roodkapje en de wolf. Later kwamen daar stripverhalen bij over de grote boze wolf Midas in de Donald Duck. U weet wel; dat vrolijke weekblad voor kinderen van 7 tot 77 jaar.

Concreter werd het voor mijzelf pas toen ik als 'welpje' mijn intrede deed bij de Padvinderij, al moet je tegenwoordig natuurlijk Scouting zeggen. Begin twintigste eeuw werd deze beweging opgericht door Lord Baden-Powell.

Om de jongere kinderen te boeien werd het fantasieverhaal van het jungleboek van Rudyard Kipling gebruikt als kapstok voor de groepsactiviteiten. His lordship was namelijk goed bevriend met de schrijver.

Welpen zijn jonge wolven maar dus ook padvinders die veel kunnen leren van de sociale structuur in een roedel. Samen avonturen beleven, hutten bouwen, kampvuren maken, knopen leggen en daarbij je een plaats verwerven binnen de rangorde.

Weer wat ouder geworden, kwamen er liedjes, boeken, documentaires en speelfilms voorbij waarin wolven figureerden. Die onverschrokkenheid van jagende wolven staat mij nog duidelijk op het netvlies. Met een uitgekiende strategie een grote prooi achterna zitten en die dan samen overmeesteren.

Kent u nog die bezongen 'Dodenrit op de trojka' van Drs P.? Tja, als de prooi een mens wordt is het ineens een heel ander verhaal, toch?

Dus onder het gezang pak ik het ventje handig beet
Daar vliegt hij uit de trojka met een griezelige kreet
De wolven hebben alle aandacht voor die lekkernij
Nog vierentachtig werst en o, wat zijn wij heden blij

We mogen Pjotr wel waarderen om zijn eetbaarheid
Want daardoor raken wij die troep voorlopig even kwijt
Zo jagen wij maar voort als in een gruwelijke droom
Ajo ajo ajo al in die hoge klapperboom …….

Ik herinner mij de film The Grey uit 2011 met Liam Neeson in de hoofdrol. De camera volgt een groep arbeiders van een olieplatform die vast komt te zitten in Alaska nadat hun vliegtuig is gecrasht.

Gedwongen om te overleven met weinig middelen trekken zij te voet voort door een ijzige wereld terwijl een roedel wolven hen belaagt.

Welbeschouwd is er, gelet op het grote aantal mythen, fabels, sprookjes, verhalen, scenario's, muziekcomposities en verbeeldingen, geen dier dat ons zo fascineert als de wolf. Vertellingen over wolven gaan soms wel duizenden jaren terug.

De zorgzaamheid en onderlinge sociale cohesie ten spijt, heeft de wolf al eeuwenlang een ernstig imagoprobleem. Het verschil in taal merk je al als je het woord 'knuffelbeer' vergelijkt met dat van 'probleemwolf.' Beren zijn zonder enige twijfel veel gevaarlijker dan wolven.

Maar laten we eerlijk zijn: in Nederland vallen wolven regelmatig schapen aan waarbij het aantal gedode dieren in de duizenden loopt. Vergeleken met reeën en zwijnen is dit een gemakkelijke prooi. Tegelijkertijd lijkt het daarbij eerder om moordzucht te gaan dan om het stillen van de honger.

Wolfwerende rasters plaatsen om het vee te beschermen werd een nieuw fenomeen. Ook het experimenteren met kuddebeschermingshonden wordt beproefd. Probleem is alleen dat dit tijd kost omdat de hond van jongs af aan

moet opgroeien met de schapen.
Voorts zijn deze dieren voor de mens weinig toegankelijk.
Opmerkelijk zijn de tegenstellingen in ons land tussen voor- en tegenstanders van de wolf. Om de wolvenpopulatie enigszins in de gaten te kunnen houden moeten de dieren 'gezenderd' worden waarbij je ze eerst moet vangen en verdoven.

Dat gebeurt vaak met behulp van minder diervriendelijke strikvallen. Iets dergelijks schiet al snel in het verkeerde keelgat van dierenorganisaties.
De rechter heeft het er maar druk mee.

Toch valt er veel voor registratie te zeggen. Kunt u zich wolf Bram nog herinneren? Het dier, officieel geregistreerd als GW3237m, was een wolf die van circa 2022 tot 2025 in Nederland leefde. Hij was opvallend onbevreesd voor honden en mensen en was tussen 2024 en 2025 betrokken bij verschillende bijtincidenten.

Dit leidde uiteindelijk tot de goedkeuring van zijn euthanasie, een zeldzame beslissing die genomen werd te midden van een breder debat over de plaats van wolven in Nederland.

Onder normale omstandigheden ziet een wolf de mens niet als prooi en zal hij deze uit de weg gaan. Helaas zijn er altijd lieden die dit natuurlijke gedrag verstoren door de dieren te voeren om een leuke 'selfie' te kunnen maken. Hierdoor verliezen wolven hun schuwheid en zoeken ze toenadering. Met alle gevolgen van dien.

Inmiddels komt hij in ruime mate in Nederland voor en weggaan doet ie niet meer. We kunnen dus maar beter met 'm leren leven.

Op de dag van de excursie schijnt de zon uitbundig. Het gezelschap is leuk, de hemel is blauw en de heide kleurt paars. Met elkaar zijn we op zoek naar verrassingen die de natuur voor ons in petto heeft.

Onwillekeurig kijk ik ook naar pootafdrukken in het zand. Als je weet waar je op moet letten

verschilt de pootafdruk van de wolf echt veel met van die van een hond.

We bestuderen met een aantal leden net de blauwvleugelsprinkhaan als ik, vanuit mijn ooghoek, aan de bosrand een grijs/bruine schim meen te zien. Onmiddellijk pak ik mijn verrekijker en stel 'm scherp.....maar hoe ik ook tuur: ..... geen wolf te bekennen!

Bronnen:

"Wereldberoemde wolvenjongen uit Spanje overleden", Edwin Winkels, AD, 24-08-2026
"Is strikval diervriendelijk genoeg?", Job Oldegbers, AD, 25-08-2026
https://www.google.com/search?q= wolven+schapen+nederland
https://nl.wikipedia.org.>wiki>Welpen_(scouting)
nl.wikipedia.org/wiki/Padvinder
en.wikipedia.org/wiki/Bram_(Wolf)

Opmerkingen:

Als u zelf een wolf hebt gezien kunt u dit melden op: https://www.wolfgezien.nl/waarnemingen. De enige wolf die ikzelf ooit in het echt zag was in de dierentuin.

Op de Blaricummerheide waren wel veel andere wolven; bijenwolven (red.)

Struinexcursie Landgoed Gunterstein

Tekst Anja Knijff – foto's John Mooij

Woensdag 30 september: volgens Marjon de Hond wordt dit een uitzonderlijk warme dag en zullen de warmterecords weer verbroken worden. Met de struingroep houden we een struinexcursie op het Landgoed Gunterstein in Breukelen, met als thema **Kleibospaddenstoelen**. Ondanks het enkele buitje wat de afgelopen dagen is gevallen is het landgoed dor en droog. Het klimaat verandert, de natuur gaat achteruit en ook hier is dat te merken. Brandnetel, riet en braam rukken ook in dit gebied op.

Buitenplaats Gunterstein ligt, zoals zoveel landgoederen, langs de rivier de Vecht. Het parkbos ligt dus op kleigrond. Dat zorgt voor een speciale groep: de kleibospaddenstoelen, waarvan de meeste hier ecto-mycorrhiza soorten zijn. Zij hebben een samenwerking met bomen. Het mycelium, ofwel de zwamvlok, het eigenlijke organisme van de paddenstoel zit in de bodem. De paddenstoel die wij zien is slechts de sporendrager, die ervoor zorgt dat de sporen verspreid worden. In de bodem reikt dit mycelium soms verder dan de wortels van de boom. Het mycelium houdt vocht vast, waardoor de boom meer water en ook mineralen kan opnemen. In ruil hiervoor profiteert de schimmel van suikers uit de haarwortels van de boom. Deze paddenstoelen worden ook wel samenwerkers genoemd, in tegenstelling tot de afbrekers van dood materiaal (saprofieten) en parasitaire schimmels. Deze mycorrhizasoorten zijn dus enorm belangrijk, zeker nu de bomen in Nederland het bijzonder zwaar hebben door de jaarlijks terugkerende droogte.

Na dit inleidende praatje gaan we met z'n achten op stap. We beginnen in de beukenlaan, die parallel loopt aan de Vecht. Het eerste wat opvalt zijn de ***Witte russula's***, die met kracht uit de bodem komen en hierbij aarde en plukken mos meenemen, wat op de hoed blijft liggen. Ook staan er ***Groene knolamanieten***, één van de meest giftige paddenstoelen die we hebben in Nederland.
Er staan ook ***Gele knolamanieten***, wat een beetje vreemd is, normaal zie je die meer op zandige bodem, bijvoorbeeld in het bos. Ook de ***Valse hanekam*** die we vinden is een beetje vreemde eend in de bijt. We zien een grote groep

Duifrussula's *(Russula grisea s.l.)* Dit is een compex van soorten die meestal alleen met behulp van de microscoop op naam gebracht kunnen worden. De meeste aandacht wordt getrokken door de ***Reuzenzwam***, een parasitaire schimmel die op een beuk zit en zijn naam eer aandoet. We slaan linksaf een eikenlaan in. Hier zijn voornamelijk Russula's te vinden.

Kleibosrussula

Hoewel de meeste al verdroogd en ver heen zijn komen er toch hier en daar nieuwe tevoorschijn.
Er worden foto's gemaakt van de ***Kleibosrussula***, waarvan de naam al aangeeft waar deze soort voorkomt.
Er worden stuifzwammen gefotografeerd, ook de ***Wortelende aardappelbovist*** die je overal op de bodem ziet. Er is natuurlijk ook aandacht voor andere dingen, we horen de vogels, genieten van het lekkere weer, van elkaar én er wordt een dode rat gevonden…

Bij het bankje aangekomen, waar je een prachtig doorkijkje hebt naar de weilanden, gaan we rechtdoor, opnieuw een eikenlaan. Hoewel veel minder dan andere jaren, ook hier weer met name russula's. Er wordt vandaag niet verzameld en meegenomen voor onderzoek, er kan dus niet gezegd worden welke russula's we hier zien. Binnenkort wordt er hier een inventarisatie gehouden door de Mycologische Vereniging, waarbij wel alles bekeken gaat worden. Aan de excursiedeelnemers van vandaag zal ik die lijst met gevonden soorten sturen en eventueel ook aan andere belangstellenden. Laat het weten!

In het volgende laantje is bijna niets te zien. Waarom niet? Ook hier staan eiken, maar als je ze goed bekijkt zie je dat het Amerikaanse eiken zijn. Dus niet de inheemse, en daardoor missen ze onze soorten. Wat we wel zien zijn bomen die aangetast zijn door de ***Harslakzwam***, een parasitaire schimmel. Hopelijk worden deze bomen op den duur vervangen door inheemse soorten, wat stukken beter zou zijn voor de biodiversiteit, zowel voor insecten, mossen, korstmossen en paddenstoelen.

Onder hazelaars vinden we ***Vuurmelkzwammen***, een mycorrhizasoort die je uitsluitend bij deze boom vindt. In de lindenlaan staan ***Prachtamanieten***, de mooiste amaniet die er is en alleen in kleibos te vinden. Hoewel de

Stuifzwam spec.

Bloedsteelmycena

Fijngegordelde melkzwam

Stekelkopamaniet

Vliegenzwam (Amanita muscaria) misschien toch het meest bekend en geliefd is? Ook is hier een groep ***Vezelkoppen*** te zien, de ***Perenvezelkop*** met z'n karakteristieke geur.

Tot slot lopen we nog met z'n vijven het laatste laantje in wat we nog niet gezien hadden, de overige deelnemers gaan vast naar het terras van boerderij Gunterstein.
Maar ons uithoudingsvermogen loont: we vinden nog de ***Bruine kleibos-gordijnzwam, Fijngegordelde melkzwammen***, de prachtige ***Stekelkopamaniet*** (en natuurlijk ook hier weer russula's , vezelkoppen en ook nog ***Eikenridderzwammen***.

Dan gaan ook wij richting boerderijterras, maar dat blijkt gesloten te zijn. Toch even gebruik gemaakt van de zithoek om een boterhammetje te eten en nog even gezellig te praten met elkaar.

Het was een mooie ochtend, met een kleine maar enthousiaste groep.
Er volgen nog meer paddenstoelenwandelingen van de struingroep dit najaar, wil je ook zoveel moois zien, sluit je aan!

Lijst van gevonden soorten:

Witte russula	*Vuurmelkzwam*
Groene knolamaniet	*Bleke franjehoed*
Gele knolamaniet	*Reuzenzwam*
Panteramaniet	*Sterspoorvezelkop*
Valse hanekam	*Eikenridderzwam*
Wortelende aardappelbovist	*Stekelkopamaniet*
Duifrussula s.l (R.grisea s.l)	*Prachtamaniet*
Roodsteelfluweelboleet	*Bruine kleibosgordijnzwam*
Kleibosrussula	*Fijngegordelde melkzwam*
Stuifzwam	*Takruitertje*
Harslakzwam	*Halmruitertje*
Platte tonderzwam	*Prachtvlamhoed*
Gewoon zwavelkopje	*Grofplaatrussula*
Bloedsteelmycena	*Gele korstzwam*
Haagbeukmelkzwam	*Helmmycena*
Wortelende aarappelbovist	*Perenvezelkop*

En er werden niet alleen paddenstoelen waargenomen!

Europese hoornaars in nestkastje

Woerdense Natuuratlas: Landgoed Bredius in beeld

Tekst en foto's Peter van der Meer

De eerste zes maanden van de Woerdense Natuuratlas, die in april van start ging, leveren een eerste overzicht op van de biodiversiteit van Landgoed Bredius. In twintig verschillende soortgroepen zijn 430 soorten geregistreerd, goed ruim 1.500 waarnemingen. De waarnemingen variëren van orchideeën en wilde bijen tot paddenstoelen, nachtvlinders en microscopisch kleine waterorganismen, en laten zien hoe gevarieerd het landgoed is.

Graslanden vol leven

De graslanden van Landgoed Bredius herbergen een grote variatie aan planten. In de eerste zes maanden van de Woerdense Natuuratlas zijn 27 plantensoorten geregistreerd. Harig wilgenroosje (*Epilobium hirsutum*), moerasspirea (*Filipendula ulmaria*), knoopkruid (*Centaurea jacea*), grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*) en scherpe boterbloem (*Ranunculus acris*) behoren tot de soorten die het meest zijn waargenomen.

Zwanenbloem (*Butomus umbellatus*) © Peter van der Meer

Ook grote ratelaar (*Rhinanthus angustifolius*) en loos blaasjeskruid (*Utricularia australis*) staan op de lijst. Grote ratelaar is een halfparasiet die voedingsstoffen en water onttrekt aan de wortels van andere planten. Daardoor kan de soort de groei van dominante grassen afremmen, waardoor meer ruimte ontstaat voor andere planten.

Bijzonder zijn de verschillende orchideeën die tijdens de inventarisaties zijn gevonden, waaronder brede orchis (*Dactylorhiza majalis*), gewone rietorchis (*Dactylorhiza praetermissa*) en gevlekte rietorchis (*Dactylorhiza maculata*). Ook is een natuurlijke hybride van brede orchis en vleeskleurige orchis geregistreerd.

De combinatie van deze soorten wijst op een gevarieerde graslandvegetatie waarin verschillende planten naast elkaar kunnen voorkomen.

Water onder en boven het oppervlak
Ook de waterpartijen van het landgoed leveren een grote variatie aan soorten op. Gele plomp (*Nuphar lutea*) en grote egelskop (*Sparganium erectum*) behoren tot de planten die in de inventarisatie zijn opgenomen. Daarnaast zijn zowel groot blaasjeskruid (*Utricularia vulgaris*) als loos blaasjeskruid (*Utricularia australis*) aangetroffen.

Blaasjeskruiden zijn vleesetende waterplanten. Met kleine vangblaasjes vangen ze microscopisch kleine waterorganismen. Hun aanwezigheid vormt daarmee een bijzonder onderdeel van de watervegetatie van Landgoed Bredius.

Veel van het leven in het water blijft voor bezoekers overigens onzichtbaar. In de soortgroep algen, wieren en eencelligen zijn dertig soorten geregistreerd, waarmee deze vaak vergeten groep opvallend goed vertegenwoordigd is binnen de inventarisatie. Daaronder bevinden zich verschillende kiezelwieren en andere microscopisch kleine organismen. Daarnaast zijn vijftien soorten uit de groep overige ongewervelden gevonden, waaronder verschillende raderdieren. Hoewel deze organismen met het blote oog niet zichtbaar zijn, vormen ze een belangrijk onderdeel van het leven in het water.

De inventarisatie maakt daarmee duidelijk dat een waterpartij veel meer is dan het wateroppervlak dat een bezoeker ziet. Onder het oppervlak speelt zich een complete wereld af van organismen die een belangrijke rol spelen in het ecosysteem.

Koninginnenpage (*Papilio machaon*) © Peter van der Meer

Bloemen en insecten zijn met elkaar verbonden
De grote variatie aan planten vormt ook de basis voor een rijke insectenwereld.

Met 51 geregistreerde soorten laten bijen, wespen en mieren een opvallend hoge soortendiversiteit zien. Daaronder bevinden zich verschillende wilde bijen, zoals de grote klokjesbij (*Chelostoma rapunculi*), ranonkelbij (*Chelostoma florisomne*), tronkenbij (*Heriades truncorum*), lathyrusbij (*Megachile ericetorum*) en kattenstaartdikpoot (*Melitta nigricans*).

Sommige van deze soorten zijn afhankelijk van specifieke planten. De kattenstaart-dikpoot is bijvoorbeeld sterk gebonden aan grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*), die eveneens op het landgoed voorkomt. Zulke relaties laten zien hoe de aanwezigheid van een plant gevolgen kan hebben voor tal van andere soorten.

Ook andere insectengroepen zijn goed vertegenwoordigd. Er zijn 42 keversoorten geregistreerd, evenals 26 soorten vliegen en muggen en 26 soorten wantsen, cicaden en plantenluizen. Bij de dagvlinders gaat het om zestien soorten.

Grote keizerlibel (*Anax imperator*) © Peter van der Meer

De nachtvlinders vormen een nog grotere groep. Van nachtvlinders en micro's zijn 33 soorten geregistreerd, goed voor 289 waarnemingen. Huismoeder (*Noctua pronuba*), buxusmot (*Cydalima perspectalis*), appeltak (*Campaea margaritaria*), zwartkamdwergspanner (*Gymnoscelis rufifasciata*) en schedeldrager (*Craniophora ligustri*) behoren tot de soorten die meerdere keren zijn waargenomen. Ook het groot avondrood (*Deilephila elpenor*) en de zilveren groenuil (*Pseudoips prasinana*) staan op de lijst.

Oude bomen en dood hout

De bomen op het landgoed vormen een leefomgeving voor weer andere soorten. Dat is onder meer terug te zien bij de vogels. Tijdens de inventarisaties zijn 27 soorten geregistreerd, waaronder groene specht (*Picus viridis*), bosuil (*Strix aluco*), boomklever (*Sitta europaea*), boomkruiper (*Certhia brachydactyla*) en grote bonte specht (*Dendrocopos major*).

De aanwezigheid van deze soorten onderstreept het belang van de oudere bomen op het landgoed. Vooral boomklevers en bosuilen zijn voor hun leefgebied afhankelijk van volwassen bomen met holten en spleten. De groene specht zoekt een groot deel van zijn

voedsel juist op de grond, waar hij jaagt op mieren. Daarmee komen verschillende leefgebieden van het landgoed bij één soort letterlijk samen.

Ook de paddenstoelen laten zien wat de aanwezigheid van bomen en hout betekent. Met 45 geregistreerde soorten vormt dit een opvallend soortenrijke groep. Daartoe behoren onder meer ruige weerschijnzwam (*Inonotus hispidus*), dikrandtonderzwam (*Ganoderma adspersum*), harslakzwam (*Ganoderma resinaceum*), zadelzwam (*Polyporus squamosus*) en verschillende boleten.

Paddenstoelen vervullen uiteenlopende functies binnen een ecosysteem. Sommige leven van dood hout en helpen bij de afbraak ervan, terwijl andere samenleven met bomen. Daarmee spelen zij een belangrijke rol in de kringloop van voedingsstoffen.

Ook de kleine soorten tellen mee
Niet alleen opvallende dieren en planten maken deel uit van de inventarisatie. Zo zijn zes soorten libellen geregistreerd, drie soorten sprinkhanen en krekels en acht soorten weekdieren. Onder de geleedpotigen bevinden zich verschillende spinnen, mijten, watervlooien en pissebedden.

Een opvallende waarneming is de veenmol (*Gryllotalpa gryllotalpa*), waarvan twee registraties zijn gedaan. Deze ondergronds levende krekelachtige leeft in vochtige bodems en wordt tegenwoordig veel minder gezien dan vroeger. Juist daarom is de aanwezigheid van deze soort bijzonder.

Ook zijn drie vissoorten geregistreerd: baars (*Perca fluviatilis*), marmergrondel (*Proterorhinus semilunaris*) en zwartbekgrondel (*Neogobius melanostomus*). Bij de zoogdieren staan onder meer ree (*Capreolus capreolus*), konijn (*Oryctolagus cuniculus*) en West-Europese egel (*Erinaceus europaeus*) op de lijst.

Een netwerk van leefgebieden
De inventarisaties vanaf april geven geen beeld van één afzonderlijk natuurtype. Juist de afwisseling van graslanden, waterpartijen, moerasvegetaties, struweel en oude bomen maakt Landgoed Bredius soortenrijk. Elke leefomgeving draagt zijn eigen planten, dieren, schimmels en micro-organismen bij aan het geheel.

Groene specht (*Picus viridis*) © Peter van der Meer

De 430 geregistreerde soorten laten zien hoe breed het scala aan leven op het landgoed is. Sommige soorten vallen direct op, zoals orchideeën, de groene specht (*Picus viridis*)

of het groot avondrood (*Deilephila elpenor*). Andere blijven voor de meeste bezoekers onzichtbaar, zoals kiezelwieren, raderdieren en schimmels.

De komende jaren zal de Woerdense Natuuratlas ongetwijfeld nog meer soorten aan dit beeld toevoegen, maar de eerste zes maanden laten nu al zien hoe groot de biodiversiteit van het landgoed is.

De inventarisaties onderstrepen daarmee de ecologische betekenis van Landgoed Bredius binnen het stedelijk gebied van Woerden.

Roek (*Corvus frugilegus*) © Peter van der Meer

Hoe staat het met de Basis Kwaliteit Natuur (BKN) in het stadscentrum van Woerden?

Kees Theunis

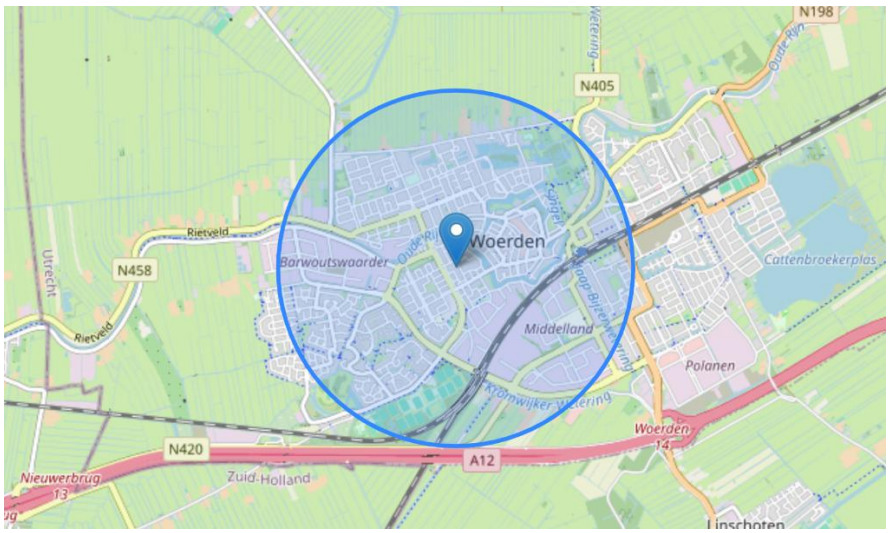
Inleiding
Als we het over natuur hebben, denken we vaak aan bossen, heide of natuurgebieden buiten de stad. Maar natuur is óveral om ons heen: tussen de stoeptegels, in plantsoenen, langs gevels en op daken. Natuur begint in je eigen straat en in je eigen tuin. Om te kunnen beoordelen hoe het met die alledaagse natuur in de stad gaat, wordt in Nederland gewerkt met de Basiskwaliteit Natuur (BKN).

Wat is Basiskwaliteit Natuur?
De Basiskwaliteit Natuur is een meetinstrument. Het geeft een indicatie hoe het is gesteld met de biodiversiteit in de stad en op het platteland. Het gaat daarbij om de minimale natuurkwaliteit. Het gaat niet om zeldzame of beschermde soorten, maar juist om de gewone planten en dieren die in een bepaald landschap thuishoren.
Voor elk type landschapsgebied (zoals veenweiden, rivierengebied of heide-ontginningen) is vastgesteld welke algemene soorten daar in ieder geval zouden moeten kunnen voorkomen. Deze soorten worden sleutelsoorten genoemd. Samen vormen zij de basis van een gezond ecosysteem: ze zorgen voor bestuiving, voedsel voor andere dieren en een levende bodem.

Hoe wordt de BKN gemeten?
De BKN kijkt of deze sleutelsoorten daadwerkelijk zijn waargenomen in een gebied. Ze worden gebruikt om een indicatie te geven hoe het is gesteld met de basiskwaliteit van de natuur in de stad op platteland. Op basis van de waargenomen sleutelsoorten krijgt een gebied een score op een schaal van A tot en met E:

- A: de basiskwaliteit is goed op orde
- C: er zijn duidelijke verbeterpunten
- D of E: de basiskwaliteit staat onder druk (natuurarmoede)

Belangrijk om te weten: alléén soorten die zijn vastgelegd in landelijke databanken (ingevoerd in Waarneming.NL, de verspreidingsatlas (VERA) of in de NDFF) tellen mee. Wat niet is ingevoerd, wordt niet meegenomen in de beoordeling van de BKN-waarde.

Hoe komt het dat het centrum van Woerden op een D uitkomt?
Je kunt voor elke plek in Nederland in de SOORTENKIJKER.NL nagaan hoe het met BKN is gesteld. Voor het centrum van Woerden komt de huidige BKN-score uit op een D.

Voor Woerden (het landschap 'Dorpen laagland en rivieren') is een aantal sleutelsoorten vastgesteld. Als er van een sleutelsoort ten minste waarnemingen zijn, dan wordt deze meegenomen in de bepaling. Het BKN-score wordt uiteindelijk bepaald door het geheel van waargenomen sleutelsoorten. De zoekperiode is standaard 1 jaar, maar voor de soortgroepen epifytische korstmossen, paddenstoelen en vaatplanten is deze 5 jaar.
Voor Woerden is het label is gebaseerd op een analyse van 221 soorten uit 15 verschillende soortgroepen. De Soortenkijker geeft handzame Excel-overzichten van de soorten die nog niet zijn gezien.

Een indicatiewaarde van D klinkt zorgelijk, maar zo'n score kan verschillende betekenissen hebben.

Mogelijkheid 1: de natuurkwaliteit is daadwerkelijk laag

In stadscentra is veel ruimte verhard. Gebouwen, wegen en parkeerplaatsen laten weinig plek voor groen. Als er weinig bloeiende planten zijn, weinig schuilplekken en weinig variatie, kunnen sleutelsoorten inderdaad ontbreken. In dat geval is extra vergroening nodig of kunnen andere maatregelen genomen worden. Een aantal mogelijke acties zijn:

- Ecologisch bermbeheer toepassen
- Natuurmengsels inzaaien in bermen
- Vogelkasten/uilenkasten maken en ophangen, bijenhotels maken en vleermuiskasten ophangen

Mogelijkheid 2: de natuur is er wel, maar we hebben haar niet ingevoerd in de databestanden.

Vooral algemene soorten worden weinig gemeld en ingevoerd. Mensen denken vaak: die plant zie ik overal of die vlinder kent iedereen wel. Maar juist die gewone soorten zijn essentieel voor de BKN.
Voor de telling geldt simpelweg: niet gemeld = niet aanwezig. In bijgaande overzichten wordt per soortgroep aangegeven welke sleutelsoorten in Woerden centrum niet zijn ingevoerd in de databestanden.

AAN DE SLAG: Samen op zoek naar de ontbrekende soorten
Door gericht te zoeken naar de ontbrekende sleutelsoorten en deze vast te leggen:

- wordt duidelijk of de matige BKN-score voor Woerden eigenlijk wel klopt
- kan de natuurkwaliteit worden bevestigd of verbeterd
- ontstaat een betrouwbaarder beeld voor beleid en beheer

Iedereen kan meehelpen met gericht te speuren naar de ontbrekende sleutelsoorten en ze in te voeren via Waarneming.nl of VERA. Juist de gewone soorten zijn belangrijk. Met foto en locatie is elke waarneming al waardevol. Zo maken we samen zichtbaar wat er al leeft in het centrum van Woerden — en geven we de natuur de erkenning die ze verdient.

Soortenkijker.nl helpt om wetenschap, beleid en betrokken inwoners met elkaar te verbinden

https://soortenkijker.groenebondgenoten.nl/
https://www.samenvoorbiodiversiteit.nl/

Stamhuis: Dé Retailbouwer van Nederland

Hygiënische artikelen
hygia

Een conservenblik als hotel

Tekst en foto's Koos van Brakel

In mijn insectenhotel heb ik sinds vorig jaar 2 conservenblikken gevuld met rietstengels. Het is een eenvoudige manier om kleine bijensoorten een nestgelegenheid te bieden. En een zeer succesvolle zoals op de foto is te zien.

Het conservenblik op de foto is dit jaar bijna geheel gevuld met nesten, voornamelijk van tronkenbijtjes en enkele maskerbijtjes. Ook kleine graafwespen maken er gebruik van, meestal pottenbakkers-wespen.

Uiteraard gebruik je hiervoor overjarig riet, maar je kan ook gebruik maken van rietmatten, die als goedkope tuinafscheiding gebruikt worden.

Tronkenbij

Maskerbij

Pottenbakkerswesp

Er zijn een paar soorten maskerbijen en pottenbakkerswespen. Wilde bijen verzamelen stuifmeel voor hun larven en pottenbakkerswespen vangen kleine spinnetjes als voedsel voor hun larven. De spinnetjes worden met een steek verlamd. In een nest kunnen soms meer dan 10 spinnetjes verzameld worden.

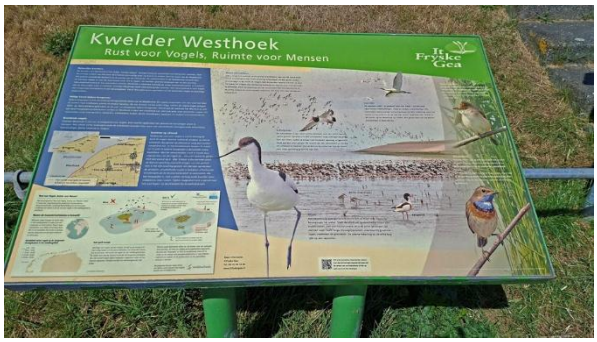

Kwelder Westhoek, een paradijs voor vogelaars

Tekst en foto's Koos van Brakel

Ik ben al heel lang lid van de Vogelbescherming, maar eigenlijk meer een 'slapend' lid, d.w.z. dat vogelen een soort bijzaak is geworden naast de insecten en de planten. Wel gaan we soms in oktober of november naar de Diepholzer Moorniederung voor de kraanvogels, dat blijft nog wel een trekker.
Toen ik net in Utrecht kwam wonen ging ik eens 's nachts met de NJN op de fiets naar de Crailose heide om bij het ochtendgloren de balts van de korhoenders te aanschouwen, liggend in een kuil met een boterham als ontbijt. Had ik toen maar de fotoapparatuur die ik nu heb!

De kwelder Westhoek (Waddenkust NW-Friesland) heeft ons weer een beetje enthousiast gemaakt. It Fryske Gea zegt hierover:

Kwelder Westhoek is een vrij smal en relatief jong kweldergebied langs de zeedijk tussen de buurtschappen Westhoek en Koehool. Vooral tijdens de vogeltrek in voor- en najaar is het er een komen en gaan van tienduizenden vogels.

We waren er op 1 augustus en zagen toen al vele duizenden vogels. Iets verder op de dijk zagen we een groep vogelaars. Het bleek een vogelexcursie te zijn o.l.v. Arjan Dwarshuis. Ze hadden hun waarnemingen uiteraard op Waarneming.nl gezet. Het resultaat is op het volgende blad te zien.

Waarnemingen van de groep Arjan Dwarshuis op 1 augustus 2026

Grauwe gans	1
Bergeend	2.000-10.000
Casarca	1
Kluut	3.200-5.000
Scholekster	100-240
Zilverplevier	45-100
Goudplevier	3
Bontbekplevier	85
Regenwulp	30
Wulp	2.000
Rosse grutto	1.200
Grutto	1
Tureluur	250
Zwarte ruiter	20
Kanoet	300
Breedbekstrandloper	1
Krombekstrandloper	400
Bonte strandloper	2.700
Gestreepte strandloper	1
Kleine strandloper	10
Bonapartes strandloper	1
Kokmeeuw	2.350
Stormmeeuw	300
Grote mantelmeeuw	1
Kleine mantelmeeuw	1
Aalscholver	15
Lepelaar	4 (overvliegend)
Blauwe reiger	8 (overvliegend)
Gierzwaluw	2
Bruine kiekendief	8
Torenvalk	4
Slechtvalk	1
Baardman	5
Rietzanger	1
Boerenzwaluw	50
Blauwborst	1
Huismus	1
Gele kwikstaart	1
Witte kwikstaart	1
Graspieper	3
Groenling	1
Kneu	2
Putter	2
Rietgors	1

Zwemmende rupsen

Tekst Willemein Poot - foto's Jeroen Voogd
(met dank aan Jeroen Voogd voor de foto's en de aanvullende informatie)

Jeroen Voogd is de schrijver van het lijvige en interessante boek met de titel HET NACHTVLINDERBOEK. Hij heeft ook een Facebook-account, waarop hij mooie foto's plaatst van eieren, rupsen en vlinders.

Op 31 juli 2026 plaatste hij, tot mijn verbazing, het volgende bericht:
"In mijn vijver verdwijnt langzaam blad van het waterdrieblad, ook blad dat volledig omringd is door water. Inmiddels de daders opgespoord en die blijken gewoon te zwemmen: rupsen van groot avondrood (Deilephila elpenor).
Er zitten er in ieder geval twee...."
Hij plaatste daarbij foto's en 2 filmpjes van de zwemmende rupsen. Met zijn toestemming zijn de foto's bij dit artikel geplaatst.

De groot avondrood (*Deilephila elpenor*) rups is meestal bruin, maar soms ook groen van kleur. Hij foerageert ´s nachts maar komt op mooie dagen soms ook in de namiddag tevoorschijn om op een stengel te rusten.

Hij leeft vooral van wilgenroosje, maar knabbelt ook aan springzaad, reuzenbalsemien, basterdwederik, kattenstaart, walstro en teunisbloem.
In tuinen eten ze geregeld ook van fuchsia's en druif/wijnstok. Omdat ook waterdrieblad op hun menu staat, zwemmen de rupsen naar de uit het water stekende bladeren.
Het is al langer bekend dat de rupsen van groot avondrood (*Deilephila elpenor*) kunnen zwemmen. Op 09 september 2013 plaatste Vroege vogels al een filmpje op hun site, waarbij zij onder andere schreven dat de rups meestal gevonden wordt op wilgenroosjes, maar ook het blad van waterdrieblad eten en daarnaartoe zwemmen.
Dat deze rupsen kunnen zwemmen was dus al bekend, maar ik wist het nog niet. U wel?

Niet alleen de rupsen van deze vlinders zijn bijzonder.
Op de site van de Vlinderstichting las ik over de vlinder het volgende:
Ze vliegen vanaf de schemering en foerageren al vliegend op kamperfoelie en op andere planten met buisvormige bloemen. Ze komen op licht en smeer* af.
De zuurstokroze vlinder kan kleuren onderscheiden in het donker. De avondrood heeft ogen met grotere lenzen waarin de afstand die het licht nodig heeft om de receptoren te bereiken is verkort. Hierdoor kunnen ze ultraviolet, geel en blauw detecteren (Kelber et al, 2003; Johnsen et al, 2006).
De trend laat zien dat deze vlinders sinds 1989 vaker in Nederland worden waargenomen.

**Dat de vlinder op smeer afkomt staat niet op de site van de vlinderstichting. Jeroen Voogd heeft mij deze informatie verstrekt, met de bijpassende foto.*

https://www.facebook.com/jeroen.voogd.5
https://www.bnnvara.nl/vroegevogels/artikelen/zwemmende-olifantsrups
https://vlinderstichting.nl/vlinder/groot-avondrood/#verspreiding
Het nachtvlinderboek door Jeroen Voogd blz. 106

Inventarisatie Waterorganismen t.b.v. Natuuratlas Woerden

Tekst Sam van Rootselaar en Wim van den Broeke – foto's Wim van den Broeke

Er wordt al naar verschillende organismen gekeken bij de inventarisatie van Landgoed Bredius, maar er ontbrak nog een grote groep van microscopisch kleine organismen die in het water leven. Deze worden natuurlijk ook geïnventariseerd. Momenteel is er op een viertal plekken materiaal verzameld. De monsters worden dan thuis individueel of in (klein) groepsverband in het NME Bredius geïnventariseerd via een camera op een microscoop die het beeld op een groot scherm laat zien. Meestal nemen we eerst foto's en bepalen we later de naam van de organismen.

Trilhaardiertje in huisje

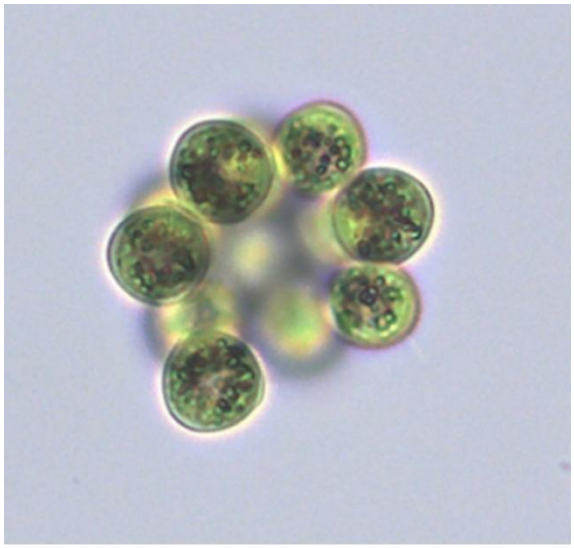

Sieralgensoort

Een uitdaging bij het nemen van de watermonsters is altijd dat je in het veld moet bepalen waar en wat je gaat monsteren. In het veld is namelijk nog niet zichtbaar of het een soortenrijk monster is, dat blijkt pas onder de microscoop. Dan blijkt pas of het een goede plaats was om te monsteren en er dus voldoende verschillende soorten in aanwezig zijn.

Hierbij spelen een aantal zaken een rol:

* *De manier van monsteren; sommige organismen drijven vrij in het water, maar anderen zitten vast aan stenen, hout, rietstengels of (water)planten zoals blaasjeskruid of waterlelies, mossen die aan de oever groeien, of bijvoorbeeld kranswieren. Ook vind je organismen in het sediment op de bodem. Door op verschillende manieren te monsteren kan je deze*

Groenalgen

Oogdiertje

verzamelen. Je kan bijvoorbeeld een planktonnet gebruiken om vrijzwemmende/drijvende organismen te verzamelen. Ook kan je wat materiaal van stenen of hout afschrapen of waterplanten uitknijpen boven een bakje.

* *De hoeveelheid licht die op een bepaalde plek in het water komt heeft invloed op welke organismen er kunnen leven.*
* *Het jaargetijde speelt een rol omdat er in elk seizoen een andere groep organismen de overhand heeft.*

Het kan best lastig zijn om bij de gevonden soorten de juiste naam te hangen. Veel soorten verschillen morfologisch nauwelijks van elkaar en hierdoor is het voor ons bijna onmogelijk om ze te determineren. Soms kunnen we dan het diertje of de alg alleen tot op het niveau van het geslacht bepalen.

De teller staat momenteel op 180 verschillende soorten.

De invoer van de gegevens verloopt (vaak met foto) grotendeels via de bekende website van Waarneming.nl.

Wil je je ook eens verwonderen over de organismen die we vinden onder de microscoop? Je bent van harte welkom! Neem gerust contact met ons op.

Planten en schapenwol.

Tekst en foto's Ank van Brakel

Een hobby waar ik eind jaren 70 mee begon met een Louët spinnenwiel. Een mooi draadje spinnen lukte mij vrij snel. Maar de kleurkeuze is niet zo groot, wit, bont, grijs en zwart. Daarom ben ik toen begonnen om wol te verven en dat deed ik hoofdzakelijk met uienschillen. Als je verschillende beitsmiddelen gebruikt krijg je mooie variaties van de kleur geel. Van deze wol heb ik o.a. een trui gebreid. Deze trui heb ik jaren gedragen en daarna jaren in de mottenballen gelegd en sinds kort draagt Carla deze trui met veel plezier.

Bolster walnoot

Rietpluimen

Meekrap

Op een gegeven moment heb je genoeg truien en vesten en verhuist het spinnenwiel naar de zolder. En toen kwam Corona en las ik weer van alles over schapenwol. De wol was niets meer waard. De schapenhouders moeten, als de schapen geschoren zijn, geld toegeven als de scheerders de wol meenemen. Er zijn inmiddels weer veel enthousiaste mensen die van alles met de wol opstarten en ik hoorde pas dat de schapenhouders weer een kleine vergoeding krijgen voor de wol.

In mijn achterhoofd, dat ik nog in het bezit ben van een spinnenwiel, heb ik weer een witte vacht gekocht en het spinnen was ik niet verleerd. Ik heb mezelf ook een kaardmolen cadeau gedaan en ben weer heerlijk gaan spinnen.
Vorig jaar had ik het geluk dat iemand in juli haar walnotenbomen liet snoeien. Ik had haar gevraagd of ik voor de langste dag een paar noten mocht plukken,

daar maak ik dan notenlikeur van. Voor de likeur was het te laat maar met de bolster van die noten heb ik de witte wol geverfd. Het is een prachtige roestbruine kleur geworden.

Dit jaar heb ik een workshop solarverven gevolgd. In een glazen pot met deksel stop je dan wol en materiaal om te verven. Ik koos voor *meekrap, blauwhout en hyacint*. De pot zet je dan in de vensterbank en je laat de zon het werk doen. Helaas was er in die eerste weken weinig zon, toen ik in juni thuiskwam van vakantie en het erg warm was heb ik de pot buiten in het zonnetje gezet. Er is een prachtige blauw/paarse kleur uitgekomen. In de pot zat deze keer gesponnen merinoswol. Een maand later een workshop wolverven met planten. Deze keer met meekrap en dan krijg je een mooie oranje/rode kleur.

Solar: hyacint, meekrap en blauwhout

In juli ben ik met de rode *rietpluimen* gaan verven. Een hele klus om de pluimen te knippen, ik deed dat ook nog op een dag dat het 35 graden was. Je hebt voor 100 gram wol 400 gram pluimen nodig. Het is prima gelukt er is een prachtige groene kleur uitgekomen.

Ik heb dit jaar een elektrische weckketel gekocht. Dat maakt het allemaal een stuk makkelijker. Je stelt de temperatuur in en na een uurtje komt er, als je gelukt hebt, een heel mooi kleurtje uit.

De wol beits je met aluin, dan gaat de vezel open, de rietpluimen heb ik een uur geweekt

Solar: hyacint, meekrap en blauwhout

Solar: hyacint, meekrap en blauwhout

en de natte wol erbij gedaan. Je laat de wol met pluimen ruim een uur op 80 graden staan, daarna laten afkoelen en dan spoelen en eventueel aan het laatste spoelwater een beetje azijn toevoegen.

Enkele weken geleden heb ik een elektrisch spinnenwiel gekocht. Dit is een heel klein dingetje en kan fijn mee op vakantie. Inmiddels is daar ook de eerste wol op gesponnen.

Ontsnapt!

Tekst en foto's Koos van Brakel

Grote leeuwenbek, Gehoornde klaverzuring en Varkensgras op de stoeprand

Gehoornde klaverzuring

Uit de tuin van buurman Ed is een *grote eeuwenbek* ontsnapt. Het is het tuinbroertje van het *vlasbekje*. Het groeit uit het wegdek tegen de stoeprand samen met op de stoeprand de *gehoornde klaverzuring* en het minder opvallende *varkensgras*. De foto is genomen op 15 september en het is ook nog de bloeitijd van het *vlasbekje*.

Vlasbekje

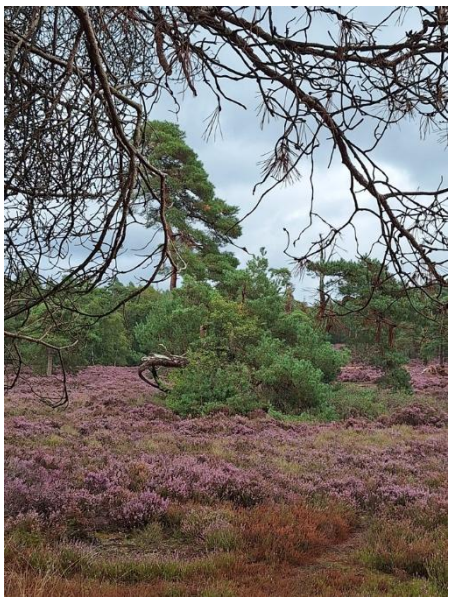
Aardig te weten is dat het onopvallende *varkensgras* de waardplant is van de rupsen van een aantal nachtvlinders.

Sentimental journey

Tekst en foto's Wietje Daams

Bijna elke nazomer ga ik een weekje naar Steenwijk in de streek waar ik ben opgegroeid. Ik pas daar op de kat van een vriendin en kan dan naar hartenlust wandelen en fietsen in de Kop van Overijssel en Zuidwest-Drenthe. Deze keer was mijn verblijf iets korter, maar het genieten was er niet minder om.

Na een familiebarbecue van zaterdag op zondag richting Landgoed de Eese, naar het huidige Eeserveld, een prachtig door bomen omsloten heideveldje met daarin een aantal grafheuvels. Niets doet nog vermoeden dat in dit gebied tijdens WOII hier door de Duitsers een munitiedepot met 14 zwaarbewaakte munitiedepots werd ingericht voor het iets verderop gelegen vliegveld bij Havelte, tegenwoordig ook een prachtig natuurterrein. Voor de aanleg werd puin uit het eerder gebombardeerde Rotterdam gebruikt en (lokale) dwangarbeiders werden ingezet om het depot te realiseren. Toen de Canadezen Steenwijk naderden bliezen de bezetters het depot op met alle gevolgen van dien. Na de oorlog werd het gebied gebruikt als interneringskamp en dit is hoe het er heden ten dage uitziet, nadat de natuur het weer heeft mogen overnemen.

Hoewel de natuur het gebied grotendeels heeft teruggewonnen, toch zijn er nog altijd subtiele sporen te vinden, zoals de loop van oude aanvoerlijnen en verhogingen in het landschap waar ooit de opslagplaatsen stonden. Ook worden er in de regio nog geregeld niet-ontplofte bommen uit die tijd gevonden en geruimd. Lieflijker wordt het niet; de heide stond er ondanks de droogte prachtig bij; de beslotenheid van het Eeserveld is voor mij elk jaar weer aanleiding om hier een mooie wandeling te maken.

Dag twee startte mijn wandeling net buiten Steenwijk, in een lintdorpje genaamd Kallenkote. Voor wie plaatselijk niet bekend is misschien een vreemde naam, maar het zit zo: het voorvoegsel *Kallen-* verwijst vermoedelijk naar een persoon (zoals Kalle), *kote* naar 'koters' (arme keuterboeren die er woonden). Mijn wandeling voerde van Kallenkote door het bos, langs de Havelter kazerne en vandaar de uitgestrekte heide op die zo kenmerkend is

voor het gebied rondom Havelte. Er was de afgelopen dagen flink wat regen gevallen waardoor de paddenstoelen werkelijk de grond uit schoten, zoals blijkt uit de compilatie van deze prachtige soorten; ik kon niet kiezen.
Ik vervolgde mijn weg langs de kazerne in Havelte, thuisbasis van onder andere het 44e Pantserinfanteriebataljon en de staf van de 43e Gemechaniseerde Brigade. Hier hebben heel wat mannen ooit hun diensttijd doorgebracht en in deze regio was de kazerne ooit ook grote werkgever. In de loop der jaren is dat steeds minder geworden, maar recentelijk is ook daar weer verandering in gekomen; de kazerne met al het materieel wordt weer opgepoetst.

Na een poging die niet helemaal lukte om het zanderige terrein van het militaire oefengebied ten zuiden van de kazerne te omzeilen, kwam ik weer terug bij het punt van uitgang. Het laatste half uur werd ik nog verrast door een flinke regenbui, maar dat mocht de pret niet drukken want ook dit was weer een prachtige wandeling.

Mijn laatste tripje in de omgeving was geen wandeling maar een fietstocht. Ik wilde graag nog weer een keer langs de Linde fietsen, dus ook de provincie Friesland werd aangedaan. Via het bos van de Woldberg richting Steggerda totdat je daar op de rivier De Linde stuit. Zo mijmerend op de fiets vroeg ik me af waar deze prachtig kronkelende rivier vandaan komt en naar toe gaat.
De Linde blijkt te ontspringen bij het Friese plaatsje Tronde (tussen Elsloo en Makkinga) en stroomt via een meanderende loop naar de monding bij Kuinre. Dit plaatsje ligt in de Noordoostpolder, maar ooit stroomde De Linde hier uit in de Zuiderzee. Ga je vanaf Steggerda oostelijk dan kom je in het Drents-Friese Wold, Appelscha enzo, uit. Dat had ik eerder al wel gedaan, dus ik koos nu voor de westelijke variant. Een heerlijke fietsroute die ik met een frisse tegenwind volgde tot aan Ossenzijl. Vandaar de Weerribben in, langs de Kalenberger-gracht, waar het op een nazomerse dinsdag gelukkig heel rustig was. Op een

bankje aan het water in de zon had ik een mooi inkijkje in de Weerribben.

Op deze prachtige dag was het heerlijk fietsen, dus ik knoopte er nog een lusje aan vast langs Steenwijkerwold en de Woldberg, waarna ik mijn huurfiets weer inleverde bij station Steenwijk. Daar zag ik iets dat ik lang niet meer verwacht had ooit nog te zullen zien: vervoer van militair materieel bij het station aldaar; iets dat in mijn jeugd een vertrouwd beeld was, in de loop der jaren verdween en nu toch weer terug is. De Steenwiekertoren zie je nog op de achtergrond.

De terugreis van Steenwijk naar Woerden duurt geen hele dag en aangezien ik bij uitzondering eens met de auto was in plaats van met trein en fiets was het tijd voor een bezoek aan de Oostvaardersplassen, een gebied waar ik nog nooit was geweest. Bij het bezoekerscentrum aan de Knardijk zijn verschillende mogelijkheden; ik koos voor de paarse wandeling van 6,5 km. Het was een prachtig zonnige dag, dus er viel heel veel te ontdekken. De route voerde niet direct langs het open water, maar zo her en der waren er wel wat waterpartijen van waar je prachtig vogels kunt kijken en zoals je ziet, het was er een gezellige boel.

Er waren nog veel bloemen in bloei en daarom ook volop vlinders, libellen en andere insecten. Het pad voerde langs een ruig begroeid veld waar de natuur zijn gang kan gaan, een prachtig terrein. Ook zag je in het veld dat de herfst al in aantocht is; er was een overvloed aan bessen te bewonderen. Alles in beeld brengen levert een enorme hoeveelheid aan foto’s op. Ik heb het daarom in dit verslag gehouden bij compilaties van de geziene vlinders en bessen.

De Oostvaarders-plassen zijn bijzonder de moeite waard om een bezoek te brengen. Er is op korte afstand van het bezoekerscentrum heel veel te zien. Ook het bezoekers-centrum zelf is een aanrader en je kunt er gebruik maken horeca en toilet. Er worden wandel-routes met verschillende lengtes aangeboden en je kunt er starten met de fiets en een uitgezette (knoop)puntenroute fietsen. Buiten het toeristenseizoen is het hier goed toeven, zeker op een doorde-weekse dag. Ik ben er erg enthousiast over en kan iedereen een bezoek aan dit gebied van harte aanraden.

De omgeving van Steenwijk heeft alle soorten van natuur op zeer korte afstand bij de hand: bos, heide, het Drents Wold, de heerlijke Weerribben. Fietsen en wandelen kun je er te kust en te keur. Ben je er nog nooit geweest? Ga eens kijken; zeker buiten het toeristenseizoen is het hier heerlijk rustig. Garantie voor eindeloze ontdekkingstochten. Volgend jaar ga ik weer!

Pruimenmot (*Grapholita funebrana*)

Tekst en foto's Willemein Poot

Ruim 10 jaar geleden kwamen wij hier wonen. Onze achtertuin was zo'n standaard tuin, met stapstenen, een grasveldje in het midden en wat planten aan weerszijde. Ik haalde er uitheemse planten uit en plantte er kruiden en inheemse planten in, de rest kwam vanzelf. Zo kropen de aardbeiplanten van de buren onder de schutting door en hadden wij ineens aardbeien. Daarna volgde frambozen en er was een pruimenboom opgekomen. Ik dacht dat de pruimenboom ook van de buren kwam, maar zij zeiden van niet. Dan moeten de vogels deze bij ons hebben bezorgd.

Vorig jaar bloeide hij voor het eerst. Ik wachtte tot de vruchten gingen kleuren, maar kwam er te laat achter dat het om groene pruimen ging. 'Reine Claude' is een pruimenras dat dateert uit de 16e eeuw en is in rode en groene variëteiten verkrijgbaar. In onze tuin staat dus de groene variant.
Dit voorjaar bloeide de boom heel rijk met witte bloempjes die door de *gehoornde metselbijen* (*Osmia cornuta*) werden bestoven.

Gehoornde metselbij

Intussen is het augustus geworden en rijpen deze heerlijke pruimen. Ik steek ze niet zomaar in mijn mond, want de *pruimenmot-rupsen* (*Grapholita funebrana*) hebben zich meester gemaakt van een deel van de pruimen.

Ik heb het "handboek motten" van Tymo Muus erbij gepakt. Op blz. 298 staat de *pruimenmot*. De vlinder is asgrijs tot zwartbruin en vliegt van mei tot augustus. De jonge rups maakt een gaatje aan de basis van de vrucht, meestal nabij de steel, en vreet zich naar binnen. Dit gaatje is opvallend en er komt vaak een harsachtige vloeistof uit, die later door frass (poepjes) omgeven kan zijn. De rups leeft in het vruchtvlees, meestal rondom de pit.

Deze motten zijn volgens waarneming.nl zeldzaam, maar Tymo Muus spreekt van een vrij algemene soort met 1 generatie per jaar. Andere bronnen spreken over 2 generaties per jaar, maar mogelijk komt dat omdat de vlinder vrij lang kan worden waargenomen, zodat het lijkt dat het om 2 generaties gaat.

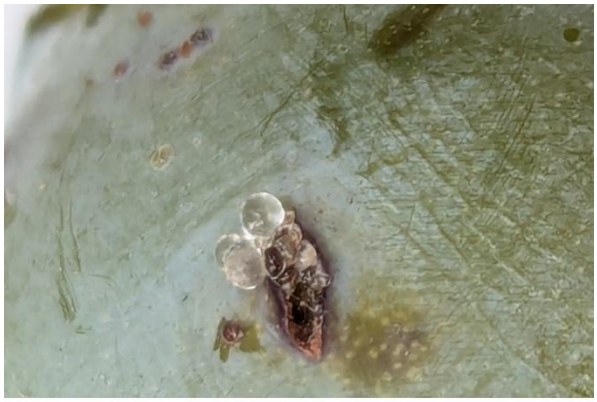

Opvallend vind ik dat deze mot tot de *bladrollerfamilie (Tortricidae)* behoort, terwijl hun rupsen geen bladeren dichtvouwen, maar de vlinders hebben wel dezelfde vorm als de andere bladrollers. De rupsen leven op vruchten van prunussoorten: *sleedoorn* (*Prunus spinosa*), *pruim* (*Prunus domestica*), *abrikoos* (*Prunus armeniaca*), *perzik* (*Prunus persica*) en soms ook op *zoete kers* (*Prunus avium*) en *Japanse kers* (*Prunus japonica*). Het mag duidelijk zijn dat deze 's nachts actieve mot schadelijk is voor genoemde fruitsoorten. Opbrengstverliezen kunnen oplopen tot 95 (!) procent. Omdat de bestrijding van deze mot moeilijk is, zijn preventieve maatregelen de beste optie.

Volgens fruitbomen.net worden vooral pruimenbomen met een late rijping vaak aangetast door de pruimenmot. Bij vroeg rijpende pruimenrassen komt volgens deze site de aantasting minder vaak voor.
Een deel van onze pruimen gaat bij ons sowieso "verloren". Mieren, pisse-bedden, fruitvliegjes en wat al niet meer, zij genieten ervan mee. En vindt een mier tijdens zijn zoektocht naar voedsel zo'n felroze bandiet, dan wordt de rups mee naar hun nest genomen, die zal geen nakomelingen krijgen.

In ieder geval is met de komst van de pruimenmot de biodiversiteit in onze tuin weer met 1 soort verrijkt.

De harsachtige vloeistof bij het gaatje waardoor de rups naar binnen is gegaan

Een pissebed geniet ook van een pruim

Bronnen:
waarneming.nl
https://microvlinders.nl/species/aspila-funebrana
het handboek motten door Tymo Muus
wikipedia
fruitbomen.net

Naschrift bij Pruimenmot (Grapholita funebrana) door Willemein Poot

In het handboek motten en op de website microvlinders.nl van Tymo Muus staat over deze mot: De rupsen zijn actief van juli tot april.

Ik dacht dat dit wellicht een foutje was. Ik mailde hem en kreeg het volgende antwoord:

Ik heb het nog even nagekeken en de informatie is inderdaad correct. Alleen denk ik dat je deze anders interpreteert dan bedoeld.

De rupsen die aanwezig zijn gedurende de periode dat de vruchten er zijn leven in de vrucht. De rupsen die overwinteren doen dat echter in een cocon in de grond. Ze verpoppen pas vooral rond april. De popfase is vervolgens vrij kort: meestal ongeveer een maand en hooguit twee maanden. De vlinders verschijnen zodra de jonge vruchten al te vinden zijn. En zetten daar de eitjes op af.

Veel mensen gaan ervan uit dat een rups gedurende de winter standaard als pop overwintert. Bij heel veel microvlinders is dat niet het geval.

Overigens was dit tijdens het schrijfwerk ook best lastig om voor alle soorten eenduidig en goed te vermelden, juist omdat hier gemakkelijk een interpretatieprobleem kan ontstaan. Wanneer mensen bijvoorbeeld zien dat een soort in april als rups wordt vermeld, verwachten ze misschien dat ze die rupsen in april ook actief kunnen vinden. Dat is dus niet zo: de overwinterende rupsen zijn dan nog vrij goed verborgen en daardoor niet actief te vinden.
Achteraf was het daarom misschien beter geweest om simpelweg de periode te noemen waarin de actieve rupsen te vinden zijn. Maar ook dat is niet helemaal correct, omdat daarmee de overwinterende fase buiten beeld blijft.

Hopelijk is het zo wat duidelijker.

Tot zover Tymo

Varkensgras

Polyganum aviculare, fam. Polygonaceae, duizendknoopfamilie

Tekst Marijke van Damme – foto's Henri Groeneveld

De top van de stengels kunnen 10 - 15 cm verticaal gaan staan en daar kunnen de bloemen verschijnen. Die bloemen hebben een diameter van ongeveer 2 mm!

Varkensgras is zo'n plant, waar je makkelijk aan voorbij loopt en zelfs overheen loopt zonder deze op te merken. Toch is het bij nader bekijken wel heel leuk. Het is eenjarig, maar komt toch ieder jaar weer overal terug. Het kan met lange takken liggen, vooral als het tussen de straattegels groeit, maar ook staat het met korte stengels rechtop en lijkt dan nog het meest op gras. Het is behoorlijk slijtvast, want dagelijks betreden heeft vrijwel geen effect op de groei en bloei De bloempjes zijn piepklein en alleen met een loep goed te bekijken, maar dan zie je ook hoe leuk ze zijn, Wit met een zweem roze, in de oksels van de blaadjes, die ook heel klein zijn.

Planten die overal voorkwamen en dan vooral op erven en bij ingangen van velden kregen in vroeger tijden het voorvoegsel varken(s)- of hond(s)- (hondsdraf, hondstong, hondsroos, varkens-kervel, varkensvenkel, enz.).

Dan is er ook nog hondskruid (een orchidee), maar dat is nu niet meer zo algemeen als de naam zou doen vermoeden, tijden veranderen.

De vertakte stengels van varkensgras liggen meestal plat op de bodem en kunnen een halve meter lang worden. Waar de kleine bladeren aan de stengel zitten, zit meestal ook een klein wit vliesje op de stengel. Daaraan herken je varkensgras.

Landgoed Linschoten, deel 3, september 2026

Tekst en foto's Wiebe Kreton

Dit is deel drie over het Landgoed Linschoten. Deze keer aandacht voor de herfstperiode op het landgoed.

2026 deel 3

Het is begin september. Na een lange warme periode met zo nu en dan temperaturen van ver boven de dertig graden ben ik benieuwd wat dat voor gevolgen heeft voor de natuur. Ook de langdurige droogte heeft zijn weerslag op planten en bomen. Op Landgoed Linschoten is dat ook te zien. Bomen zijn soms al vroeg begonnen met bladverlies (ze slaan de bladverkleuring over) of hebben verdroogde bladeren (bruine droge bladeren die al afvallen). Veel vruchten zijn dit jaar eerder rijp dan in andere jaren o.a. *rode kornoelje* en *kardinaalsmuts*. *Kroosje* en *zoete kers* zijn al lang opgesnoept door de vogels. Kroosje (een klein pruimpje) wordt tegenwoordig kerspruim genoemd.

Pimpelmees of koolmees? in de rui

Dat de herfst is begonnen zie je ook aan de vogels die het landgoed aandoen. *Puttertjes* trekken in kleine groepjes rond, soms samen met *kool- en pimpelmees*. Hoog in de lucht cirkelen *buizerds* die zich eerder laten horen door hun gemiauw dan dat je ze ziet. Toch is het overwegend stil, vogels zijn volop in de rui en zien er soms verfomfaaid uit.

Langs de vijver achter het Huis vliegen libellen. Ik heb het idee dat het er minder zijn dan in andere jaren. Ook heb ik nog geen *boomvalk* gezien die op libellenjacht is.

Veel nieuwe aanplant

Er vinden nogal wat veranderingen op het landgoed plaats. Vele maanden is het parkbos afgesloten geweest i.v.m. de slechte staat van veel oudere bomen die een gevaar vormden voor bezoekers. Er is flink gekapt maar ook weer nieuw aangeplant. De nieuwe aanplant is gelijk ingerasterd omdat de *reeën* er niet vanaf kunnen blijven, niet fraai maar wel noodzakelijk. Ook de notenboomgaard uit 1971 is gekapt en wordt de komende periode nieuw ingeplant. De veel te natte ondergrond is slecht voor notenbomen, die doorgaans op hoger gelegen percelen worden geplant. Het is de bedoeling de

nieuwe aanplant op “rabatten” neer te zetten. Een afwisseling van parallel gegraven greppels en hoger opgeworpen stroken waarop de bomen geplant worden zodat de wortels niet constant te nat staan en daardoor kunnen gaan rotten. Het rabattensysteem is op meerdere plaatsen op het landgoed toegepast bij aanleg van boomgaardjes bij de boerderijen Parkzicht, Haugesund en Virtus Vincit. Als je een rondje Linschoterbos doet moet je daar maar eens op letten. Een oude techniek die elders in Nederland vooral in de bosbouw werd toegepast.

Wat hier ook opvalt is de essentaksterfte, een agressieve schimmelziekte, waardoor essenbomen massaal doodgaan. En er staan nogal wat *essen* in Nederland, ook op Linschoten. Kale staken tekenen zich af tegen de lucht in plaats van een mooie volle boomkroon. De veroorzaker is het *vals essenvlieskelkje*, een schimmel die oorspronkelijk uit Azië komt. Misschien kan de paddenstoelenwerkgroep daar eens naar op zoek gaan.

Gevolg van de Essentaksterfte, veel dode essen

Vals essenvlieskelkje

Reeën. Ik heb er al eerder over geschreven. Momenteel hebben ze kalfjes. Met een beetje geluk kun je ze zien in de weilanden. Een reegeit krijgt meestal een tweeling, soms een eenling of een drieling. Er zijn weinig boerderijhonden op het landgoed, toch hoor je soms een schor blaffend geluid. Dat is het geluid van een ree.

De raaf. Ik had dit voorjaar nog de hoop dat de raaf zich weer op Linschoten zou vestigen. Een eeuw geleden (in 1928) werd de raaf in Nederland uitgeroeid door vervolging en jacht. De laatste raven op Linschoten hebben in 1926 gebroed nabij het Jachthuis. Een aantal jaren geleden was de raaf ineens terug op Linschoten. Dit voorjaar was er een paartje geregeld te horen en te zien. Ze hadden veel interesse in elkaar en in de mammoetboom die achter het Huis staat. Dat zou een geschikte boom zijn om in te broeden. Maar sinds een tijdje zijn ze niet meer waargenomen.

Herfstkleuren. Nabij de Houtloods staan aan de waterkant een aantal **Moerascypressen** die straks prachtig verkleuren (zie foto). In het 'arboretum' staan ook twee **Ginkgo's** waarvan de bladeren goudgeel kleuren. Tegenwoordig is de Ginkgo ook in het straatbeeld een vaak toegepaste boom omdat hij goed tegen milieuvervuiling kan. Kenmerkend is de speciale bladvorm, waaiervormig en lang gesteeld. Sommige bladeren zijn diep ingesneden in het midden. Een vorm die veel kunstenaars heeft geïnspireerd.

De houtloods met rechts de moerascypressen in herfstkleuren

Paddenstoelen. Op het landgoed groeien bijzondere kleibospaddenstoelen. De reeën vinden dat ook lekkere hapjes. Kleibospaddenstoelen kun je ook in Woerden Park Bredius als in Linschoten vinden. Beide landgoederen hebben een ondergrond van door rivieren afgezette zand en kleigrond (Woerden: langs de Oude Rijn, Linschoten: langs de verlande Linschoterstroom) waarop speciale kleibospaddenstoelen groeien. Ondanks het extreme weer dit jaar zijn er opvallend veel paddenstoelen. Dat geldt ook voor sommige vruchten zoals *Kweepeer, Mispel en Gelderse roos*.

De raaf toch weer aanwezig

Het is de tweede helft september. Ook vandaag hoorde ik ze weer, de raven zijn nog steeds op landgoed Linschoten aanwezig. Een paartje vliegt er geregeld rond, je kunt ze zien en horen in het hele gebied, in het parkbos, de weilanden en de grienden bij het Jachthuis (splitsing Haardijk/Schapenlaan). Vaak hoor je ze eerder dan dat je ze ziet. Ze maken een rauw diep rollend 'kroa-kroa' geluid waarmee ze onderling contact houden.

Nu ook te zien en/of te horen. Vogels: groepjes staartmezen, veel ganzen, gaai, wilde eenden, buizerd, groene specht, roodborst, winterkoning, houtduif, vink, meerkoet, ijsvogel, halsbandparkiet, merel, zanglijster. Vlinders: argusvlinder kleine vuurvlinder, klein geaderd witje, kolibrievlinder, atalanta, groot koolwitje. En als afsluiter de rode Amerikaanse rivierkreeft.

Tot zover dit derde bericht over het Landgoed Linschoten.

Herfst in het arboretum

Tekst Koos van Brakel – foto's Ank en Koos van Brakel

Elk jaar bezoeken we een paar keer het Von Gimborn Arboretum of zoals het officieel heet het Nationaal Bomenmuseum Gimborn. Misschien is het arboretum wel op z'n mooist in de herfst vanwege zijn kleurenpracht en de paddenstoelen. Wij gaan het zeker in oktober weer bezoeken.
Ik vroeg me eigenlijk af wanneer het nou precies herfst is; het internet gaf me hierop 2 antwoorden, n.l.:

Meteorologische herfst: Loopt van 1 september tot en met 30 november.
Astronomische herfst: Begint rond 22 of 23 september (wanneer dag en nacht even lang duren) en duurt tot 21 december.

We zijn zeker geen deskundigen op het gebied van paddenstoelen, maar trekken er toch regelmatig op uit op ze te fotograferen. Voor paddenstoelen hoop je dat er vooraf een periode van regen is geweest en soms heb je geluk. Zo hebben we halverwege oktober 2025 weer eens een rondje Von Gimborn gemaakt, ik ben benieuwd wat we in deze oktober weer te zien krijgen.

Gekraagde aardster

Valse hanenkam

Beukenrussula

Geelwitte russula

Oranjerode stropharia

Witte kluifzwam

Dennenvoetzwam

Spitse vlekplaat

Maar we kwamen natuurlijk ook voor de mooie herfstkleuren. En dan valt er in een arboretum met z'n vele soorten bomen veel te bewonderen.

FLUITENKRUID OKTOBER 2026

Herfstkrokus

Napolitaanse cyclamen

Pindakaasboom

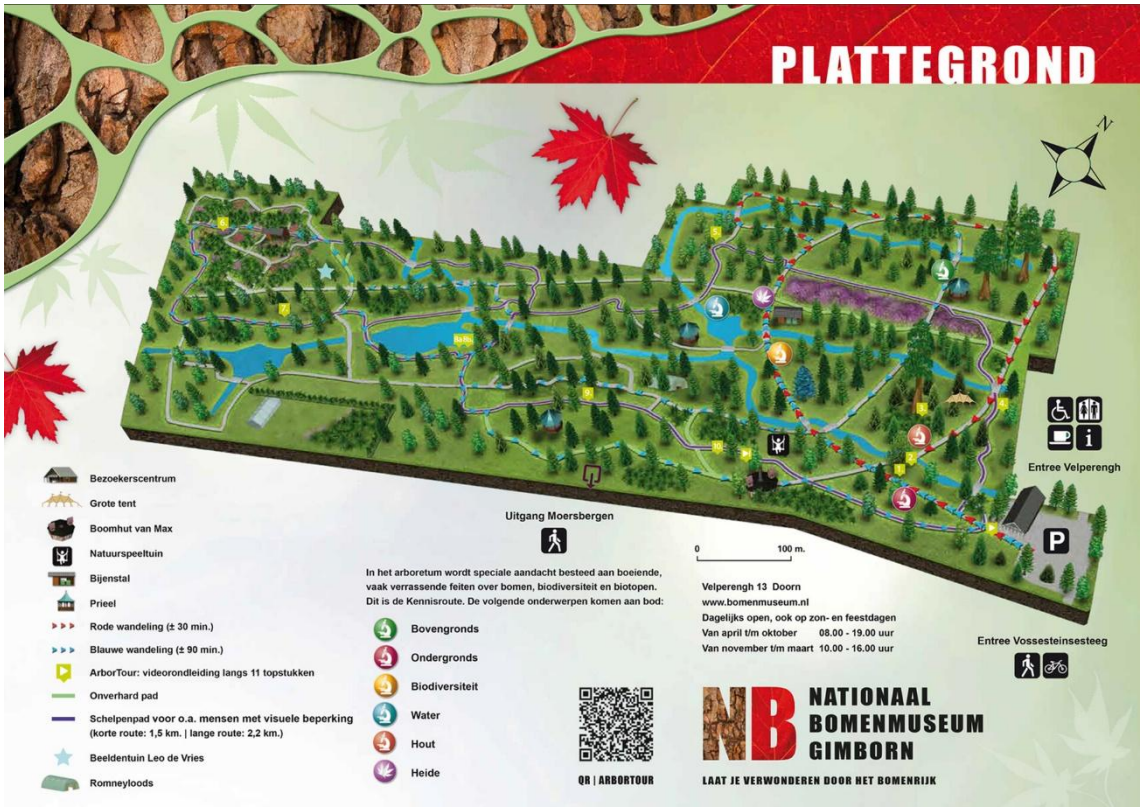

Wilde kardinaalsmuts

De naam *pindakaasboom (Clerodendrum trichotomum)* zegt het al, het moet iets te maken hebben met pindakaas en dat klopt. Als je een blaadje kneust ruik je echt de geur van pindakaas. Je zou het bijna op je boterham gebruiken.

De *herfstkrokus (Crocus speciosus)* staat elk jaar direct na de ingang van het arboretum te bloeien. Ook kan je hem in deze tijd vaak bij de ingang van het Huis te Linschoten zien bloeien.

Na het bezoek aan het arboretum gaan we altijd even naar het vlakbij gelegen Grand Café Reyck aan de Driebergsestraatweg. Koffie en thee met iets lekkers erbij.

Florida-uil (Spodoptera exigua)

Tekst en foto's Willemein Poot

Small mottled willow moth op de Britse Eilanden of beet armyworm in het Engels.

Mijn eerstelingen

Ik heb een led-emmer van de vlinderstichting. Ik zet die emmer ook weleens in een tuin van iemand die woont in een van de Tiny houses in ons dorp. Zo ook gisteravond. Het is begin augustus en ik ging vanmorgen kijken wat de vangst was. Ik trof onder andere 2 Florida-uilen in de emmer aan. Voor mij een nieuwe soort en ik was gelijk geïntrigeerd door de naam.

Algemeen inheems

Tot mijn verbazing geeft waarneming.nl aan dat de soort vrij algemeen is en inheems. Florida klinkt toch allesbehalve inheems.
Ik trek wat boeken uit mijn kast. De meeste zet ik weer terug, want de "vrij algemene" vlinder staat er niet in. Er blijven 3 boeken over:

- In het boek De Kaaistoep wordt de soort genoemd als zijnde 1 van de 999 vlinders die er zijn gezien.
- Het nachtvlinderboek van Jeroen Voogd, met de beschrijving van de vlinder en de rups.

- Het boek Kennen en Herkennen van de firma Koppert, die zich bezighoudt met biologische gewasbescherming. In dit boek wordt o.a. de levenscyclus van de soort beschreven.

Herkomst
Koppert's boek zegt dat deze uil oorspronkelijk uit de tropen en de subtropen van Zuidoost-Azië afkomstig is. De eerste ontdekking in Noord-Amerika vond plaats rond 1876 in Oregon, en de soort bereikte Florida in 1924.
Feit is dat Jacob Hübner in 1808 het vlindertje heeft beschreven. Hoe hij aan de vlinder kwam en waar de vinder was gevonden, kon ik niet vinden.

Latijnse naam
Spodoptera exigua is de Latijnse naam van de vlinder.
Spodos is asdeeltjes of stof en pteron is een vleugel. De grondkleur van de vleugels is grijs en korrelig.
Exiguus betekent klein of onbeduidend.
Hübner koos de soortnaam exigua als verwijzing naar de relatief kleine vleugelwijdte van deze vlinder in vergelijking met andere uiltjes (*Noctuidae*).

Nederlandse naam
Toen Hübner de vlinder beschreef was deze nog niet bekend in Nederland en had dus waarschijnlijk ook geen Nederlandse naam. De eerste vlinders die in Nederland werden aangetroffen zaten in een partij Gerbera's geïmporteerd uit Florida en kregen toen de naam Florida-uil. Maar in de tuinbouwkringen wordt hij ook wel Floridamot genoemd.

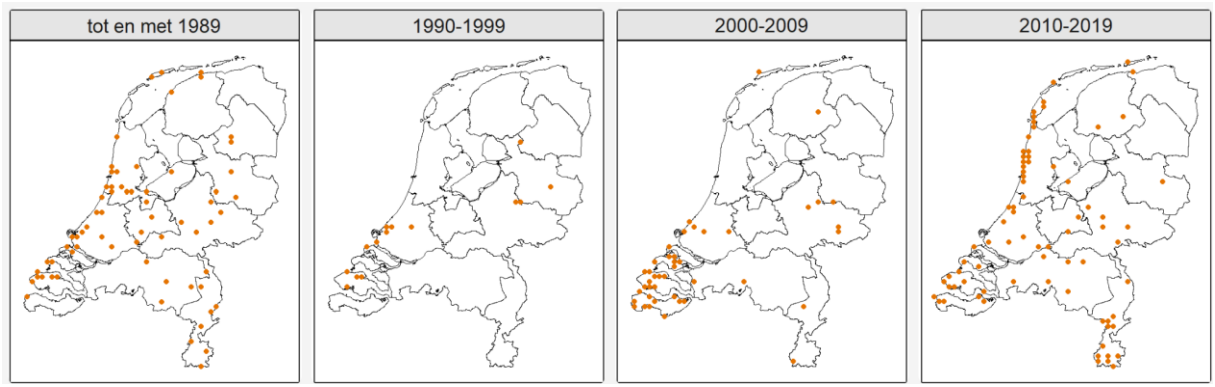

Trekvlinder
Pas later kwam deze soort op eigen kracht naar ons land, niet om hier te blijven. De Florida-uil kan hier buiten een kas niet overwinteren en komt hier als zomergast. Het is een trekvlinder uit het zuiden. In warme kassen kunnen zij wel onze winter overleven.

Bij trekvlinders denk ik aan dagvlinders, zoals:
- Distelvlinder (Vanessa cardui)
- Atalanta (Vanessa atalanta)
- Gele luzernevlinder (Colias hyale) en
- Oranje luzernevlinder (Colias crocea)

Maar er zijn natuurlijk ook nachtvlinders die trekken zoals:
- Turkse uil (Chrysodeixis chalcites)
- Doodshoofdvlinder (Acherontia atropos)
- Zuidelijke bandspanner (Nycterosea obstipata) en dus ook de
- Florida-uil (Spodoptera exigua)

Het kenmerk van trekvlinders is dat zij niet elk jaar in even grote aantallen voorkomen. Op de site van de Vlinderstichting laat het verschil in jaren zien. Ook laat het zien dat deze vlinder vooral aan de kust voorkomt. Opvallend is overigens dat deze soort op de site van de Vlinderstichting zeldzaam wordt genoemd en dat deze soort in België als zeer zeldzaam wordt aangemerkt. Ik vind dat bijzonder, omdat België zuidelijker ligt dan Nederland.

Ook de site waarneming.nl heb ik hierover geraadpleegd. Ik koos voor alle jaren en alleen de goedgekeurde waarnemingen tot en met 7 augustus 2026. Daarbij piekt dit jaar in de waarnemingen van deze soort.

Jaar	Waarnemingen	Individuen	Waarnemers	Gemeentes
2026	1.111	1.910	427	173
2025	205	212	120	61
2024	112	130	80	42
2023	26	28	20	14
2022	53	56	44	22
2021	0	0	0	0
2020	1	1	1	1
2019	9	9	9	5
2018	5	5	4	4
2017	12	12	9	5
2016	11	12	10	4
2015	125	179	58	41
2014	1	1	1	1
2013	0	0	0	0
2012	1	1	1	1
2011	1	1	1	1

Niet kieskeurig

De rupsen zijn polyfaag en voeden zich ’s nachts met planten uit meer dan 20 families. Je kunt ze vinden op volgende plantenfamilies: *kruiskruid* (*Senecio/Asteraceae*), *nachtschade* (*Solanum/ Solanaceae*), *paardenbloem* (*Taraxacum/Asteraceae*), *rozen* (*Rosa/Rosaceae*), *stalkruid* (*Ononis/ Leguminosae)* en *zuring* (*Rumex/ Polygonaceae).*

Als er aan deze planten in de natuur wordt geknabbeld heeft waarschijnlijk niemand er last van, maar *tomaten* (*Solanum lycopersicum*) en *paprika’s* (*Capsicum annuum*) behoren tot de nachtschade-familie en worden in onze kassen verbouwd voor ons voedsel. Ook knabbelen ze graag aan *kool* (*Brassica/ Brassicaceae*) en *sla* (*Lactuca/Asteraceae*)

Daarnaast worden in al dan niet in onze kassen gekweekte *rozen* (*Rosa*), *gerbera’s* (*Asteraceae*), *amaranthus* (*Amaranthaceae*) en *zonnebloem* (*Helianthus/Asteraceae*) gevonden.

Snelle vermeerdering

Het vrouwtje leeft 10 tot 20 dagen en legt in die tijd 500 à 600 eieren, maar 1500 komt ook wel voor. In 1 nacht kunnen er 250 eieren gelegd worden.

De totale ontwikkeling van de rups begint bij 14 graden en kan bij de optimale temperatuur tussen de 33 tot 36 graden 23 à 25 dagen duren. Onder en boven deze temperatuur neemt de ontwikkeling snelheid af.

Vraatzuchtige rupsen

De rupsen kunnen nogal variëren van kleur. Zij voeden zich met het blad en de vruchten van planten en kunnen kleine planten volledig ontbladeren. Kleinere rupsen verslinden de bladeren, waarna alleen de dunne epidermis en de nerven overblijven. Grotere rupsen hebben de neiging om gaten te graven in de dikkere delen van planten. Zo boren ze zich bijvoorbeeld rechtstreeks in een krop sla (Lactuca/Asteraceae) in plaats van netjes weefsel van één specifiek blad te verwijderen, waardoor de oogst onverkoopbaar wordt. De rupsen eten ook knoppen en nieuwe scheuten, waardoor bloemen niet opengaan, nieuwe bladeren niet ontspruiten en groenten zich niet kunnen ontwikkelen. De grotere rupsen kunnen aanzienlijke afstanden afleggen, waardoor zij zich snel over het gewas kunnen verspreiden.

Conclusie

Het is een mooi vlindertje, met zeer vraatzuchtige rupsen, die zich in de zomer met de tropische temperaturen snel kunnen ontwikkelen. Daar zullen ze in de tuinbouw niet blij mee zijn.

Bronnen:

De Kaaistoep
Het nachtvinderboek door Jeroen Voogd soort 647
Kennen en herkennen van Koppert
https://vlinderstichting.nl/vlinder/florida-uil/
https://vlinderstichting.nl/vlinders-en-libellen/alles-over-vlinders/vlinder-kenmerken/trekvlinders/
https://www.nederlandsesoorten.nl/linnaeus_ng/app/views/species/nsr_taxon.php?id=166552
Wikipedia
https://de.wikipedia.org/wiki/Jacob_H%C3%BCbner
https://www.biodiversitylibrary.org/creator/9722#/titles

Allerlei

Tekst en foto's Koos van Brakel

Grote wintervlinder

Ook in november en december zijn er nog nachtvlinders te bewonderen. Je kan ze dan nog lokken met een stroop- en alcoholsmeerseltje, maar ze zijn ook nogal eens bij een gevellamp te vinden. Vaak zit er een *kleine wintervlinder* op of naast onze voordeur. Als we in herfst en winter een huisje huren zien we altijd wel een late vlinder. Tot dusver heb ik al 10 soorten in november en december kunnen fotograferen.

Groot schildmos

In de wintertijd kijk ik automatisch wat meer naar korstmossen. Te weinig insecten en bloeiende plantjes. Wat zijn korstmossen? Geen mossen maar een samen-levingsvorm van algen met een schimmel. En wat heel bijzonder is dat er nogal wat nachtvlinders korstmossen als waardplant gebruiken. Op de site van de Vlinderstichting zag ik 26 soorten nachtvlinders!

Roodborstje

Roodborstjes komen bij ons vooral in herfst en winter op bezoek in de tuin. Om te zien zijn het alleraardigste vogeltjes, erg nieuwsgierig en vaak ook helemaal niet bang. Maar ze zijn erg onverdraagzaam naar hun soortgenoten. Dit exemplaar zat op ongeveer 1,5 meter van mij vandaan en bleef maar rondhangen.

Zo rot als een mispel

Volgens het Genootschap Onze Taal: *"Zo rot als een mispel betekent 'helemaal verrot, door en door rot'. Deze uitdrukking komt ook in figuurlijke zin voor en heeft dan vaak de betekenis 'ondeugdelijk', 'corrupt'. De mispel is pas eetbaar als hij donker kleurt en zacht wordt. Dat lijkt op een rottingsproces. Overrijp is misschien een beter woord*."
Van de vruchten kan je mispellikeur of mispelmoes maken.

Platrug

Tijdens een paddenstoelexcursie kijk ik wel eens achter een oude boomschors en dan zie je soms een *platrug*. Je zou het niet zeggen maar deze familie behoort tot de miljoenpoten, maar lijkt een duizendpoot. Toch is het verschil eenvoudig: Miljoenpoten hebben 2 paar poten per segment en duizendpoten 1 paar. De vergissing is begrijpelijk omdat bijna alle miljoenpoten een rond lichaam hebben.

Werkgroepen

Vogelwerkgroep (VWG)

De Vogelwerkgroep komt **incidenteel op de 1e maandag van de maand** bijeen in het **NME-Centrum InBredius van 20.00 uur tot ± 22.00 uur.**
In de loop van het jaar verzorgen leden van de werkgroep excursies naar verschillende vogelgebieden in de buurt en een enkele keer iets verder weg.
Informatie over actuele plannen: vogels@woerden.knnv.nl (Dorothé Oostveen en Annelies Römer)

Plantenwerkgroep (PWG)

De PWG komt iedere **2e maandag van de maand** bij elkaar in het **NME-Centrum InBredius om 19.30 uur.**
Contact: cobie.vanderhoek@gmail.com

Insectenwerkgroep (IWG)

De IWG komt iedere **3e maandag van de maand** bij elkaar op een nader af te spreken locatie van **14.00 uur tot ± 16.00 uur** of 's avonds in het **NME-Centrum InBredius van 20.00 uur tot ± 22.00 uur**.
Contact: koosvanbrakel@ziggo.nl

Struingroep

Een keer per maand wordt er door één van de leden van de struingroep een excursie georganiseerd.
Contact: struinen@woerden.knnv.nl) (John Mooij)

Paddenstoelenwerkgroep KNNV/IVN

Iedere **2e zaterdag van de maand** komt de Werkgroep Paddenstoelen bij elkaar in het **NME-centrum InBredius van 9.30 uur tot 11.30 uur**.
We bekijken dan paddenstoelen met behulp van de microscoop of brengen ze op naam met behulp van sleutels. Daarnaast inventariseren we jaarlijks enkele gebieden waaronder Landgoed Bredius en organiseren we onder elkaar paddenstoelen uitstapjes.
Contact: paddenstoelen@woerden.knnv.nl (Anja Knijff)

Werkgroep Landschapsbeheer

Onze werkgroep heeft haar werkterrein voornamelijk op het 550 ha grote Landgoed Linschoten.
Van oktober tot april wordt er op één zaterdagochtend in de maand van 9.00 tot 13.00 uur gewerkt in het parkbos of bij boeren op het landgoed. Wij werken met handzaag en takkenschaar.
Vanwege de ARBO mogen alleen gecertificeerde vrijwilligers werken met de motorzaag.
Contact: voorzitter@woerden.knnv.nl (Kees Theunis)

Werkgroep Fauna

Contact: nddaemen@ziggo.nl (Norbert Daemen)

Adres NME-Centrum InBredius: Kievitsstraat 42, 3443 BG Woerden
Voor nadere informatie over activiteiten en contacten van de werkgroepen en de struingroep: zie de recente KNNV Nieuwsbrief.

Natuurvereniging KNNV Woerden